

KREATYWNE BEBOKI

I INNE STRASZYDŁA ŚLĄSKIE

www.gryfnebeboki.pl

SCENARIUSZE WARSZTATÓW

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

AGERE
AUDE

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: EtnoPolska. Edycja 2023

SCENARIUSZ 1

- GRUPA DOCELOWA:** uczniowie klas 4–6 szkoły podstawowej
- CZAS REALIZACJI:** 120 minut
- METODY:** podawcza, aktywizująca,
- MATERIAŁY:** sprzęt elektroniczny (laptop/komputer stacjonarny), dostęp do sieci, materiały z załączników (m.in. dla każdej osoby: nożyczki, klej, taśma klejąca, kolorowa bibuła, dwie listewki lub proste gałęzie, sznurek, kartki papieru A3)

CELE:

- budowanie poczucia tożsamości regionalnej,
- pogłębienie wiedzy na temat wierzeń ludowych na Śląsku,
- zachęcenie do poznania legend i baśni związanych ze Śląskiem,
- pogłębienie wiedzy na temat tradycji weselnych na Śląsku,
- rozbudzenie kreatywności,
- rozwój zdolności manualnych i plastycznych.

PRZEBIEG LEKCJI:

I. Przywitanie uczestników, wyjaśnienie terminu „tradycja”, omówienie celu i planu zajęć (10 min)

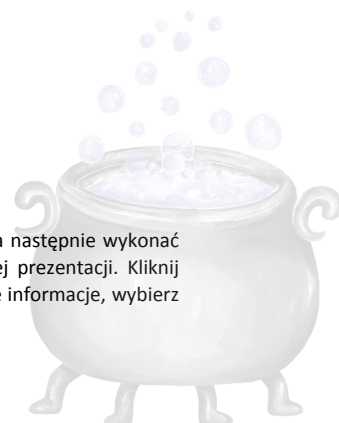
Osoba prowadząca udostępnia uczestnikom (lub wyświetla na tablicy) wygenerowany automatycznie kod do przygotowanej wcześniej za pomocą platformy www.menti.com planszy, na której pojawiać się będą wypowiedzi udzielane przez uczestników. Pytanie/polecenie zadane uczniom może brzmieć: „Co to jest tradycja?” lub „Tradycja to...”. Każdy udziela min. 2 odpowiedzi, dzięki czemu powstanie chmura słów. Osoba prowadząca omawia utworzoną chmurę (wyrazy pojawiające się największą czcionką oznaczają, że to najczęściej udzielane odpowiedzi). Jeśli uczestnicy nie mają dostępu do sprzętu, za pomocą którego mogliby wziąć udział w zabawie, osoba prowadząca może zapisywać wypowiedzi uczestników na tablicy. Gdyby okazało się, że są błędne, należy wprowadzić poprawne rozumienie terminu „tradycja”.

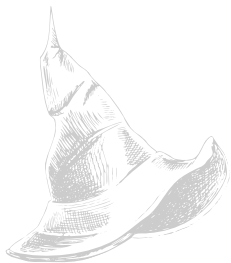
Osoba prowadząca zadaje uczestnikom dodatkowe pytania naprowadzające na tematykę warsztatów, po czym krótko omawia cele i plan spotkania.

Proponowane pytania do uczestników:

- Jak myślicie, czy Śląsk ma swoje własne legendy?
- Czy wierzenia ludowe to część tradycji? Co jeszcze może być tradycją?

* Aby utworzyć planszę za pomocą narzędzia Mentimeter, należy założyć konto na stronie www.mentimeter.com, a następnie wykonać opisane dalej kroki. Po zalogowaniu na ww. stronę kliknij „New presentation”, po czym wpisz nazwę/tytuł swojej prezentacji. Kliknij „Create presentation”, a następnie „Word cloud” i wpisz pytanie, jakie chcesz zadać uczestnikom. Uzupełnij pozostałe informacje, wybierz odpowiednie dla siebie opcje (motyw, liczbę odpowiedzi itp.), po czym udostępnij uczestnikom kod do planszy.

II. Tradycje weselne na Śląsku (20 min)

Osoba prowadząca wprowadza uczestników w tematykę tradycji śląskich. Poniżej zapisano proponowane pytania, które warto wykorzystać w trakcie miniwykładu i dyskusji. Można zacząć omawianie od tradycji bliskiej uczestnikom, czyli „tyty”, którą otrzymuje każdy uczeń pierwszej klasy szkoły podstawowej, gdy staje się członkiem społeczności szkolnej. Śląskie tradycje weselne zostały opisane w załączniku nr 1 do niniejszego scenariusza.

Propozycje pytań kierowanych do uczestników:

- Jakie znacie śląskie zwyczaje?
- Kiedy zwyczaj staje się tradycją?
- Jakie w waszej rodzinie panują tradycje?
- Jakie tradycje weselne panują na Śląsku?
- Co to jest „kołocz weselny”?
- O co chodzi w trzaskaniu porcelany przed ślubem?
- Jak wygląda „wykupienie” panny młodej w dzień ślubu?
- Czym są „szlogi”? Kto bierze w nich udział?
- Czym są „oczepiny”?

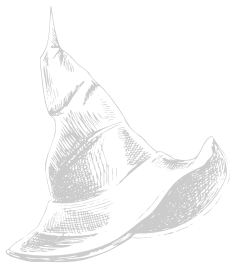
III. Historia Meluzyny i innych stworków śląskich (25 min)

Osoba prowadząca opowiada uczestnikom o tym, że tradycją Śląska są nie tylko zachowania i zwyczaje, ale także wierzenia ludowe. Wykorzystując stronę projektu (www.gryfnebeboki.pl), przedstawia osobom biorącym udział w warsztatach kilka wybranych przez siebie stworków śląskich. W zależności od miejsca zamieszkania uczestników warto wspomnieć np. o Utopku – jeśli w danej miejscowości można znaleźć jakiś naturalny zbiornik wodny (staw, jezioro, rzekę), Skarbniku – jeśli wiemy, że rodzice przynajmniej części dzieci pracują w kopalni, Południcę – gdy w miejscowości znajdują się rozległe pola itd. Przede wszystkim należy skupić się jednak na dokładnym omówieniu historii Meluzyny, zwracając uwagę na to, że według legendy była mężatką, a więc pewne tradycje weselne również w tej historii mogłyby być zachowane. Można omówić je wspólnie z uczestnikami, zadając pytania lub dodatkowe zadania.

Przykładowe zadania:

- Stwórz krótki wierszyk, który Meluzyna z narzeczoną mogliby dołączyć do „kołocza weselnego”.
- Wyobraź sobie i opisz, jak mogłoby wyglądać „wykupienie” panny młodej Meluzyny.
- Narysuj bramę weselną wykonaną przez postaci z legend śląskich.

IV. Tworzenie latawca (40 min)

Osoba prowadząca rozdaje uczestnikom niezbędne materiały plastyczne oraz instrukcję wykonania latawca (załącznik nr 2). Grupa tworzy własne latawce. Zadanie może być realizowane w grupach lub indywidualnie w zależności od wieku uczestników oraz ich zdolności manualnych. Po przygotowaniu latawca każdy uczestnik może go ozdobić. Być może warto poprosić uczniów, aby narysowali na własnych latawcach swoje ulubione śląskie stworki.

Jeśli pogoda i czas na to pozwalają, osoba prowadząca może zabrać uczestników na dwór i puszczać z nimi przygotowane w trakcie ćwiczenia latawce.

V. Quiz o tradycjach i wierzeniach ludowych (15 min)

Osoba prowadząca zapowiada, że przed uczestnikami krótki quiz z wiedzy wyniesionej z dzisiejszych zajęć oraz wiedzy ogólnej o tradycjach na Śląsku i o samym regionie. Dzieli uczniów na grupy kilkusobowe. Następnie tłumaczy zasady: pytania quizowe są pytaniami otwartymi, każda grupa zapisuje na kartce swoje odpowiedzi, po czym zespoły wymieniają się kartami pracy i sprawdzają poprawność wypowiedzi innej grupy. Osoba prowadząca w tym czasie podaje prawidłowe odpowiedzi. Na zwycięzców czeka nagroda (np. naklejki, drobne słodczyce lub plusy z danego przedmiotu). Quiz dostępny jest w załączniku nr 3.

VII. Słowo końcowe i ewaluacja (10 min)

Osoba prowadząca zadaje kilka pytań, których celem jest budowanie wspólnej tożsamości regionalnej, a następnie podsumowuje warsztaty.

Przykładowe pytania:

- Co dają nam tradycje?
- Gdzie dziś moglibyśmy spotkać Utopka?
- Jak myślicie, w którym miejscu w naszym mieście/wsi można spotkać Południcę?
- Czy Skarbnik jest dobrym czy złym duchem? Dlaczego?
- Kiedy możemy spotkać Meluzynę?

Na zakończenie osoba prowadząca prosi każdego uczestnika po kolei o dokończenie zdania:
Z dzisiejszych zajęć wynoszę informacje...

TRADYCJE WESELNE NA ŚLĄSKU

Śląski „kołocz”

Para młoda na tydzień przed uroczystością rozdaje sąsiadom, rodzinie, znajomym, których nie będzie na ślubie, „kołocz weselny”. Dziś częściej się nim także najbliższą rodzinę zaproszoną na uroczystość. Ciasto zawsze jest ozdobnie zapakowane. Dołącza się do niego bilecik z liścikiem, np. „Dobry jest to obyczaj, by z bliskimi świętować, dlatego dziś para młoda chce Was kołoczem poczęstować”. Na Śląsku od dawna „kołocz” był ciastem, które przygotowywano i podawano tylko na specjalne okazje, m.in. wesele, pierwszą komunię świętą czy święta Bożego Narodzenia.

Trzaskanie porcelany

Dzień przed ślubem, najczęściej wieczorem, w domu panny młodej zbierają się znajomi, sąsiedzi i goście weselni. Przynoszą ze sobą porcelanowe naczynia, które tłuką przed drzwiami wejściowymi. Zadaniem pary młodej jest posprzątanie wszystkiego. Jej rodzice mają w obowiązku przygotować poczęstunek – zwykle jest to „kołocz” i wódka. Często takie posiedzenie trwa do późnych godzin nocnych. Tłuczenie ma na celu przyniesienie szczęścia młodej parze na nowej drodze życia.

Wykupienie panny młodej

W dniu ślubu pan młody przyjeżdża do domu panny młodej. Zanim zaprowadzi ją przed ślubny kobierzec, musi ofiarować jej różne prezenty, aby rodzice „pozwolili” na zamążpójście ich córki. Zazwyczaj świadkowa licytuje się z panem młodym, jak dużą kwotę jest on w stanie zapłacić za swoją przyszłą żonę. Zapłata najczęściej przybiera formę prezentów, dziś np. biżuterii, biletów na koncert, wycieczki zagranicznej itp.

Szlogi

„Szlogi” to bramy/szlabany zrobione ze sznurków, wstążek czy bibuły. Organizują je najczęściej sąsiedzi, przebierając się za postaci z legend, historii czy popkultury. „Szlogi” są stawiane na drodze z domu panny młodej do miejsca ożenku, najczęściej kościoła. Aby młodzi mogli jechać dalej, muszą zapłacić za przejazd butelką wódki.

Oczepiny

Oczepiny to tradycja, która rozpoczyna się po północy. Panna młoda musi zdjąć panu młodemu krawat/muszkę, a on jej welon. Pannie młodej przeszkadzają w tym obecni na weselu kawalerowie, całując ją po rękach. Pan młody musi zmierzyć się z pannami, które uderzają go po dłoniach warzechami. Gdy para młoda zostaje pozbawiona atrybutów ślubnych, oficjalnie staje się żoną i mężem. Najczęściej wybierana jest wówczas nowa para. Za panią młodą ustawiają się obecni na weselu panny – ta, która złapie welon, zostaje tymczasową panną młodą. Podobnie jeden z kawalerów staje się panem młodym. Zadaniem nowej pary młodej jest wspólny taniec do minimum jednej piosenki.

STWÓRZ WŁASNY LATAWIEC

1. Dwie listewki (lub gałęzie) przytnij tak, aby krótsza miała długość równą $\frac{3}{4}$ dłuższej listewki.

2. Obie listewki ułóż w formie krzyża, a następnie złącz za pomocą taśmy klejącej lub żyłki. Pamiętaj, że krótsza powinna znaleźć się na wysokości $\frac{2}{3}$ dłuższej oraz aby między nimi był kąt 90 stopni.

3. Na każdym z czterech końców wytnij niewielkie dziury, przez które przeprowadź sznurek. Sznurek powinien być naprężony, ale nie może wyginać listewek.

4. Gotową konstrukcję połóż na papierze lub bibule. Obrysuj latawiec wzdłuż linii sznurka, a następnie dołóż 3 cm z każdej strony i narysuj szkic – dodatkowy materiał będzie potrzebny, aby zagiąć papier i przymocować do konstrukcji latawca. Wytnij.

5. Wyciśnij kilka kropel kleju na boczne i górne rogi konstrukcji, a następnie odwróć szkielec i połóż na papierze stroną z klejem. Poczekaj aż klej zaschnie.

6. Zagnij do środka wzdłuż sznurka paski pozostałego materiału. Przyklej je do papieru w środku ramy.

7. Utnij dwa kawałki sznurka długości latawca – jeden przymocuj do bocznych rogów, a drugi na samej górze i tuż pod złączeniem obu listewek. Sznurki powinny się krzyżować.

8. Następnie przygotuj bardzo długi fragment sznurka i przymocuj go w miejscu połączenia poprzednio przygotowanych sznurków.

9. Zrób ogon latawca – utnij kawałek sznurka i przymocuj do niego niewielkie wstążki lub paski z kolorowej bibuły.

10. Teraz możesz ozdobić swój latawiec – pokolorować go kredkami, farbami, jak tylko masz ochotę.

QUIZ

1. Co to nudelkula?

To wałek do ciasta.

2. Jak po Śląsku nazywają się skarpetki?

Zoki, fuzekle.

3. Czym są gumiklyjzy?

To kluski śląskie.

4. Jak na Śląsku nazywa się osoby, które pochodzą spoza regionu?

Nazywa się ich gorolami.

5. Skąd się bierze węgiel?

Jest wydobywany w kopalni węgla.

6. Wymieńcie trzy miasta znajdujące się na Śląsku.

Np. Katowice, Rybnik, Mikołów, Tychy, Chorzów...

7. Najpopularniejszy kabaret ze Śląska to...

Kabaret Młodych Panów.

8. Przetłumaczcie na język polski zdanie "W antryju na byfyju stoi szolka tyju"

W przedpokoju na kredensie stoi kubek herbaty.

9. Jak wygląda Bebok?

To mały kudłaty stworek o starej, pomarszczonej twarzy.

10. Jak bronić się przed Bebokiem?

Należy słuchać rodziców i nie rozrabiać.

11. Postać kobieca z workiem na plecach i sierpem to:

Południca.

12. Zmora to pół demon i pół...

Pół demon, pół dusza.

13. Wymieńcie dwie postaci, pod jakimi mógł wystąpić Jaroszek.

Kret, jeź, kuropatwa, bażant, zając.

14. Jak bronić się przed Utopkiem?

Uderzyć go lewą ręką, wykonać znak krzyża, można go przegonić też różańcem, baziami, kością baranią i wielkanocną szołdrą (śląskie drożdżowe ciasto z kiełbasą, boczkiem).

15. Bosy chłopiec w słomianym kapeluszu i koszuli to...

Jaroszek.

16. Co zrobić, gdy do naszego domu dostanie się Meluzyna?

Należy rzucić na wiatr lub zostawić na parapecie szczyptę mąki i soli lub kawałek chleba.

QUIZ

17. Zielonkawa skóra, długie, rozczochrane włosy, nogi zrośnięte błoną – czyj to opis?

Utopka.

18. Wymieńcie dwa dobre śląskie duchy/stworki.

Na przykład Jaroszek, Bebok, Skarbnik...

19. Duchy jakiego żywiołu oświeciły ludziom drogę?

Duchy ognia.

20. Duch kopalni to...

Skarbek/Skarbnik.

SCENARIUSZ 2

- GRUPA DOCELOWA:** uczniowie klas 4–6 szkoły podstawowej
- CZAS REALIZACJI:** 120 minut
- METODY:** podawcza, aktywizująca,
- MATERIAŁY:** sprzęt elektroniczny (laptop/komputer stacjonarny, rzutnik), dostęp do sieci, osobiste smartfony uczestników, instrumenty muzyczne (m.in. tamburyno, marakasy, kołatki, trójkąt), wielkoformatowe kartki lub brystole, przybory plastyczne (kredki, plastelina, naklejki, bibuła, farby plakatywne, pędzle itp.), karteczki samoprzylepne, materiały z załączników

CELE:

- budowanie poczucia tożsamości regionalnej,
- pogłębienie wiedzy na temat wierzeń ludowych na Śląsku,
- zachęcenie do poznania legend i baśni związanych ze Śląskiem,
- pogłębienie wiedzy na temat podań śląskich,
- rozbudzenie kreatywności,
- rozwój zdolności muzycznych,
- umiejętność tworzenia historii (storytelling),
- rozwój umiejętności pracy w grupach,
- rozwój zdolności manualnych i plastycznych.

PRZEBIEG LEKCJI:

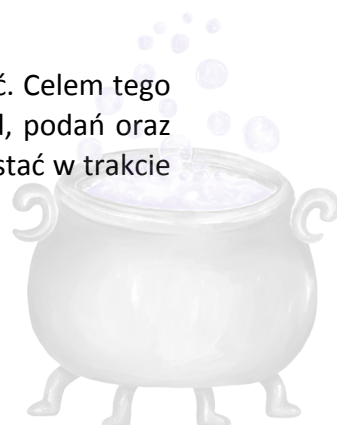
I. Przywitanie uczestników, wprowadzenie w tematykę zajęć (5 min)

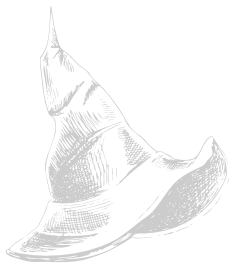
Osoba prowadząca wyświetla za pomocą ekranu i rzutnika fragment filmu „Stacja Legenda – BEBOK” zamieszczonego na kanale „Stacja Pyskowice” na platformie YouTube*, który ukazuje humorystyczną piosenkę o kudłatym stworze, czyli Beboku. Utwór jest w języku śląskim.

II. Rozmowa na temat filmu (5 min)

Osoba prowadząca, zadając pytania, wprowadza uczestników w tematykę zajęć. Celem tego ćwiczenia jest uzyskanie od uczestników wypowiedzi na temat śląskich legend, podań oraz języka śląskiego. Poniżej zapisano proponowane pytania, które można wykorzystać w trakcie dyskusji. Warto również zapytać o to, czy uczestnicy zrozumieli słowa piosenki.

*Materiał dostępny jest na platformie YouTube pod adresem: <https://www.youtube.com/watch?v=mato38wP3Gk>.

Propozycje pytań kierowanych do uczestników:

- Jak myślicie, co będzie tematem dzisiejszych zajęć?
- Jakie znacie śląskie legendy?
- Czym jest i jak wyglądał Bebok?
- Czy znacie jakieś inne straszdyła ze śląskich podań?
- Czy potraficie posługiwać się językiem śląskim?
- Jakie znacie śląskie słowa?

III. Krótka rozmowa o języku śląskim i wspólne tworzenie chmury słów (10 min)

Osoba prowadząca krótko opowiada uczestnikom o języku śląskim i sporze w określaniu go mianem języka, dialektu lub gwary. Następnie udostępnia link do strony AhaSlides*, na której wspólnie tworzą chmurę słów. Zadaniem młodych osób jest wypisanie przynajmniej 3 znanych im śląskich słów. Gdy powstanie baza wyrazów, osoba prowadząca wspólnie z uczestnikami tłumaczy ich znaczenie, wspomagając się źródłami internetowymi, np. słownikiem ze strony Bonclok*.

IV. Podział uczestników na grupy i zbieranie informacji na temat śląskich straszdył (20 min)

Uczestnicy losują karteczki z wizerunkami różnych straszdył (załącznik nr 1). Szukają osób z takim samym obrazkiem i w ten sposób tworzą grupy (w zależności od liczby uczestników prowadzący szykuje odpowiednią liczbę karteczek z potworami, tak by w zespole było maksymalnie pięć osób).

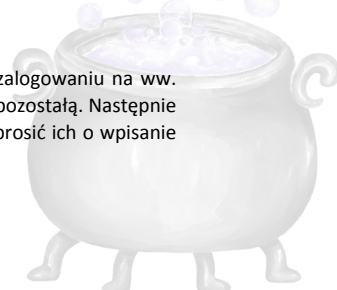
Po utworzeniu grup osoba prowadząca rozdaje formularze do wypełnienia (załącznik nr 2). Zadaniem każdej drużyny jest wypełnienie karty pracy dotyczącej charakterystyki danego straszdyła. Uczestnicy podczas tego ćwiczenia mogą korzystać z różnych pomocy dydaktycznych, w tym ze specjalistycznych książek czy źródeł internetowych. Każda grupa prezentuje swoją kartę pracy, wymieniając najważniejsze cechy danego śląskiego stworka. Osoba prowadząca podsumowuje ćwiczenie i uzupełnia o niezbędne treści na temat wyglądu i znaczenia śląskich straszdył. Szczegółowe informacje na temat postaci można znaleźć na stronie www.gryfnebeboki.pl.

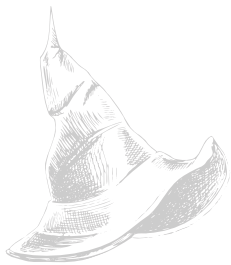
V. Tworzenie piosenek z wykorzystaniem zebranych wcześniej informacji i stworzonej chmury słów, a następnie ich prezentacja (30 min)

W ramach podsumowania uczestnicy stworzą piosenkę. Zadaniem każdej grupy jest wymyślenie krótkiego utworu muzycznego o wylosowanym wcześniej potworze. W tym celu osoba prowadząca ponownie włącza film z początku zajęć (w ramach inspiracji) oraz rozdaje

*Aby utworzyć planszę za pomocą narzędzia AhaSlides, należy założyć konto na stronie <https://ahaslides.com/>. Po zalogowaniu na ww. stronę należy wybrać „Brainstorm Ideas for School” i kliknąć „Use Template” oraz usunąć 2 pierwsze plansze i uzupełnić pozostałą. Następnie należy kliknąć „Present”. Wygenerowany kod, który pojawi się w górnej części strony, należy podać uczestnikom i poprosić ich o wpisanie go na stronie ahaslides.com.

*Słowniczek dostępny jest pod adresem: <https://bonclok.pl/slovniczek-wyrazow-slaskich/bonclok.html>.

instrumenty muzyczne, takie jak tamburyno, trójkąt, kołatki czy marakasy. Piosenka powinna zawierać informacje o konkretnym stworku oraz wcześniej wymieniane śląskie słowa. W tej aktywności uczestników ogranicza tylko wyobraźnia. Grupy kolejno prezentują swoje piosenki, w ten sposób wszyscy uczestnicy zajęć poznają ciekawostki o różnych demonach. Po prezentacji osoba prowadząca może uzupełniać informacje, jeżeli uzna to za konieczne.

VI. Opowiadanie prawdziwej historii (5 minut)

Osoba prowadząca ponownie pyta uczestników o ich znajomość śląskich podań i legend. Dopytuje, czy w ich domu nie straszyciło się bebokami, nie mówiło o zmorze, która kogoś męczyła w nocy. Następnie przybliży prawdziwe historie, które można znaleźć w literaturze (na przykład w publikacjach: Doroty Simonides „Śląski horror o diabłach, skarbnikach, utopcach i innych strachach” lub Mariana Grzegorza Gerlicha „Strachy. W kręgu dawnych wierzeń”). Przykładowe historie znajdują się w załączniku nr 3.

VII. Tworzenie śląskiego stworka (30 minut)

Osoba prowadząca dzieli uczestników na grupy, maksymalnie 5-osobowe. Następnie rozdaje każdemu zespołowi różne przybory plastyczne. Zadaniem uczestników będzie stworzenie swojego śląskiego potwora. W tym ćwiczeniu młode osoby mają wykazać się kreatywnością. Mogą wybrać dowolną formę wykonania zadania. Ważne jest, aby każda grupa nazwała stworzonego przez siebie stworka (nazwa powinna nawiązywać do kultury i języka śląskiego). Po upływie 20 minut osoba prowadząca prosi każdy zespół o przedstawienie swojej pracy. Osoba prowadząca może naprowadzać uczestników następującymi pytaniami:

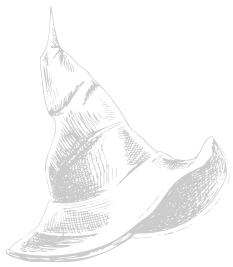
- Jak nazywa się Wasz stworek?
- Czym się charakteryzuje?
- Jak wygląda?
- Czym się zajmuje?
- Jak można się przed nim bronić?
- Czy ma jakieś atrybuty?

Osoba prowadząca dziękuje uczestnikom za udział w tym ćwiczeniu i podsumowuje aktywność kilkoma słowami.

IX. Słowo końcowe i ewaluacja (10 min)

Osoba prowadząca zadaje kilka pytań, których celem jest budowanie wspólnej tożsamości regionalnej, a następnie podsumowuje warsztaty i rozdaje uczestnikom małe, kolorowe karteczki samoprzylepne.

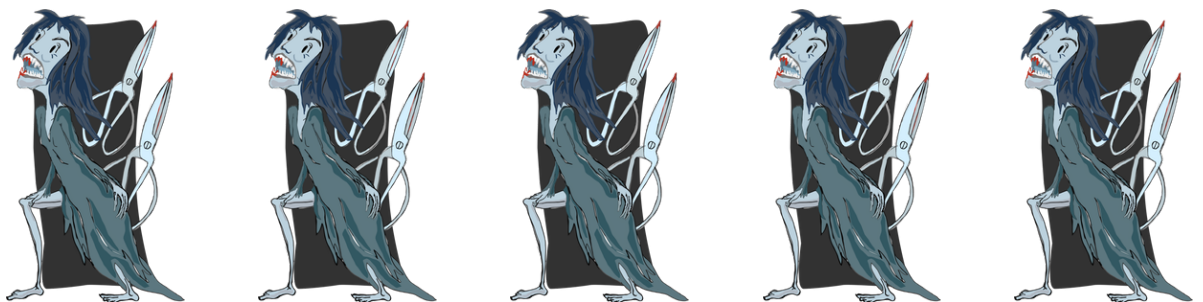
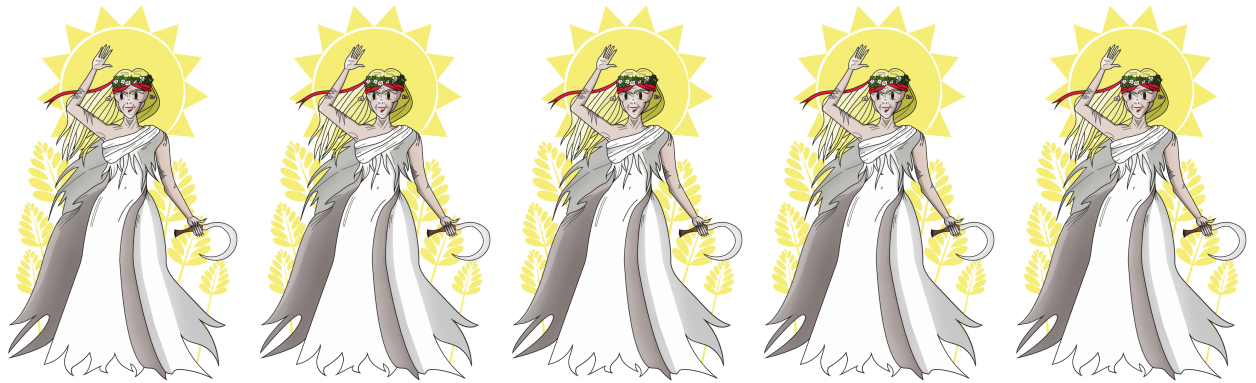
Przykładowe pytania:

- Jak powstawały podania i legendy? Do czego mogły służyć?
- Czym charakteryzował się Diabeł?
- Jak myślicie, czy w naszym mieście/wsi można spotkać Zmorę?
- Które śląskie stworzenia były dobrymi duchami, a które złymi?
- Czy język śląski jest nam potrzebny?

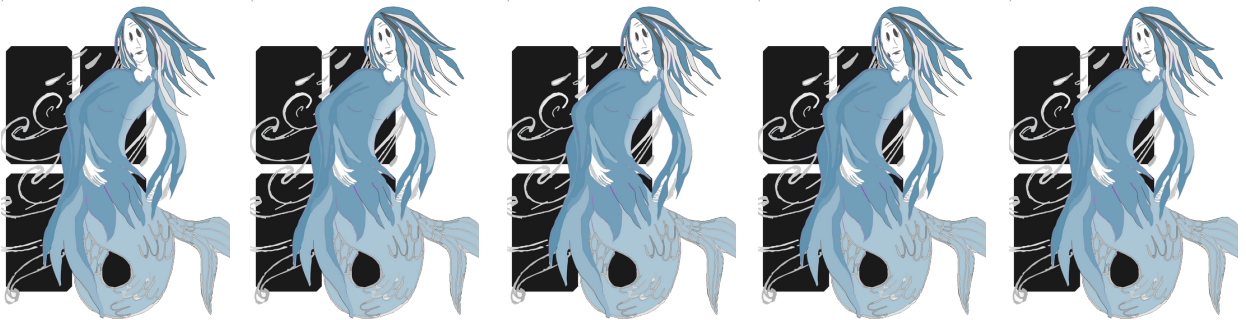
Ostatnim zadaniem uczestników zajęć jest zapisanie na karteczkach jednej ciekawostki, która utkwiała im w pamięci.

Na zakończenie każda grupa przywiesza na wcześniej przygotowanym w klasie miejscu biały brystol i obkleja go karteczkami ze swoimi ciekawostkami.

ZAŁĄCZNIK NR 1

POŁUDNICA

1. Jak wygląda, jakie ma atrybuty?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kim jest i co robi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jak można się przed nią bronić?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znaczenie i dodatkowe informacje

.....

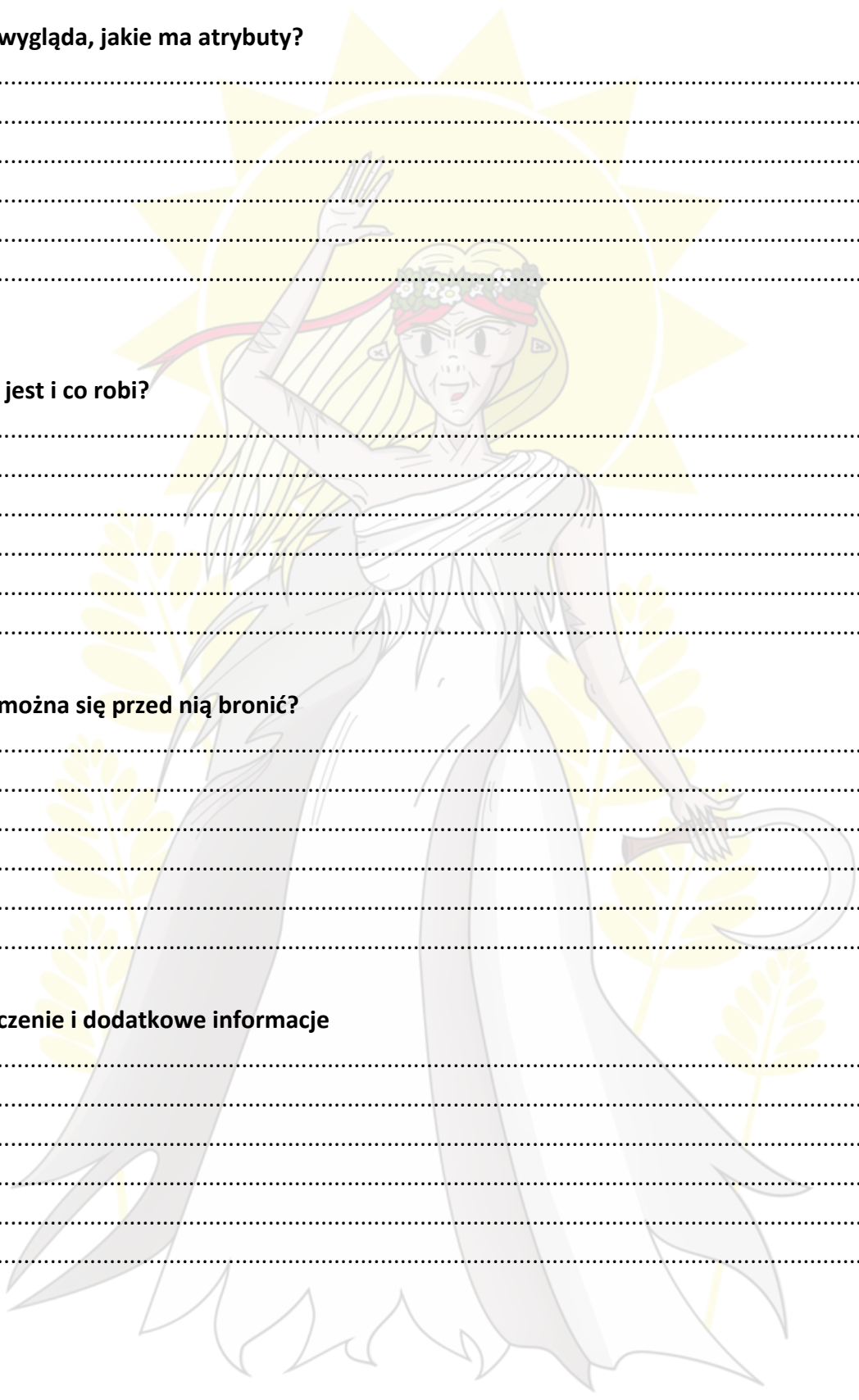
.....

.....

.....

.....

.....

ZMORA

1. Jak wygląda, jakie ma atrybuty?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kim jest i co robi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jak można się przed nią bronić?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znaczenie i dodatkowe informacje

.....

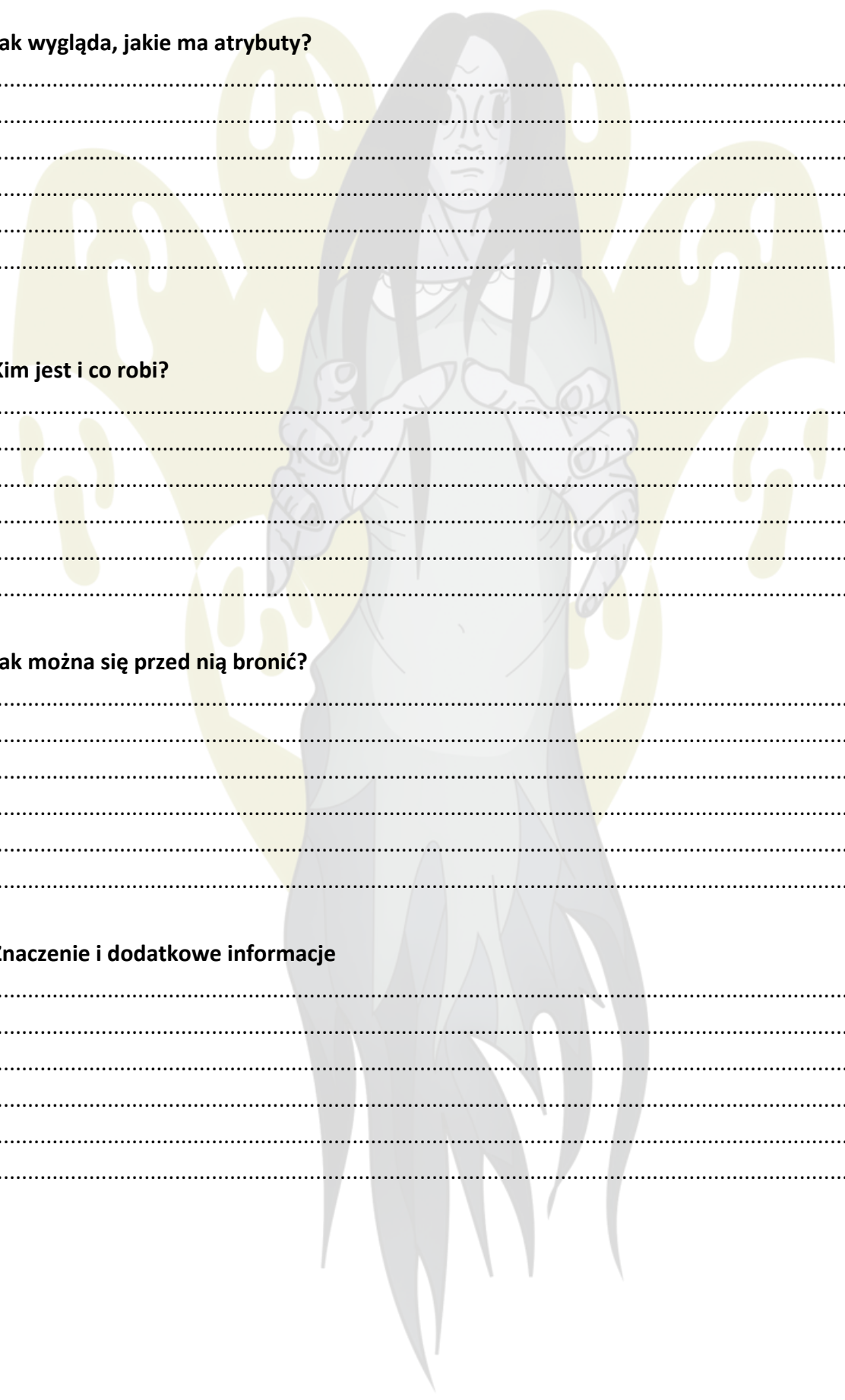
.....

.....

.....

.....

.....

JAROSZEK

1. Jak wygląda, jakie ma atrybuty?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kim jest i co robi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jak można się przed nią bronić?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znaczenie i dodatkowe informacje

.....

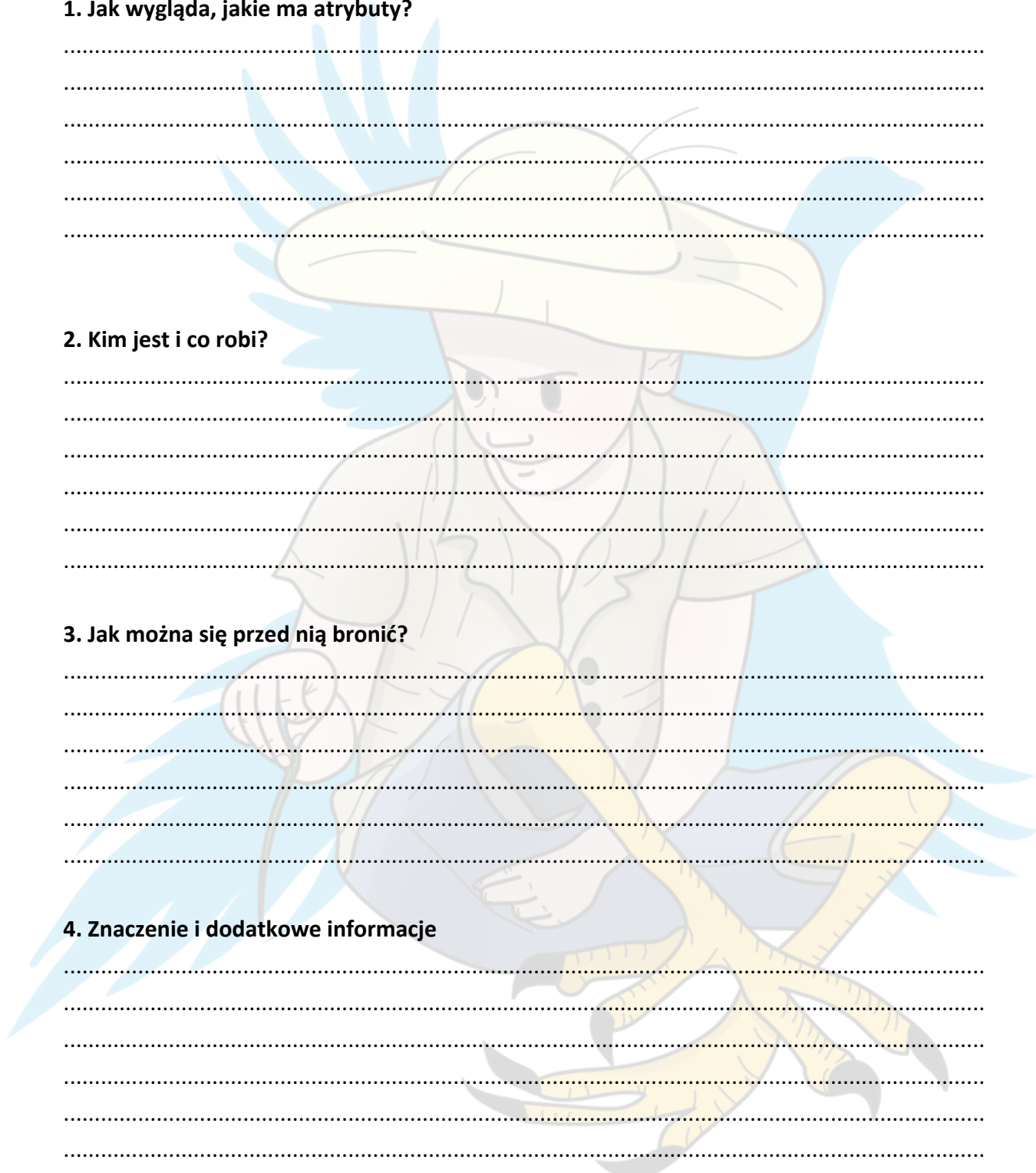
.....

.....

.....

.....

.....

UTOPEK

1. Jak wygląda, jakie ma atrybuty?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kim jest i co robi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jak można się przed nią bronić?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znaczenie i dodatkowe informacje

.....

.....

.....

.....

.....

.....

STRZYGA

1. Jak wygląda, jakie ma atrybuty?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kim jest i co robi?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jak można się przed nią bronić?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znaczenie i dodatkowe informacje

.....

.....

.....

.....

.....

SKARBNIK

1. Jak wygląda, jakie ma atrybuty?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kim jest i co robi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jak można się przed nią bronić?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znaczenie i dodatkowe informacje

.....

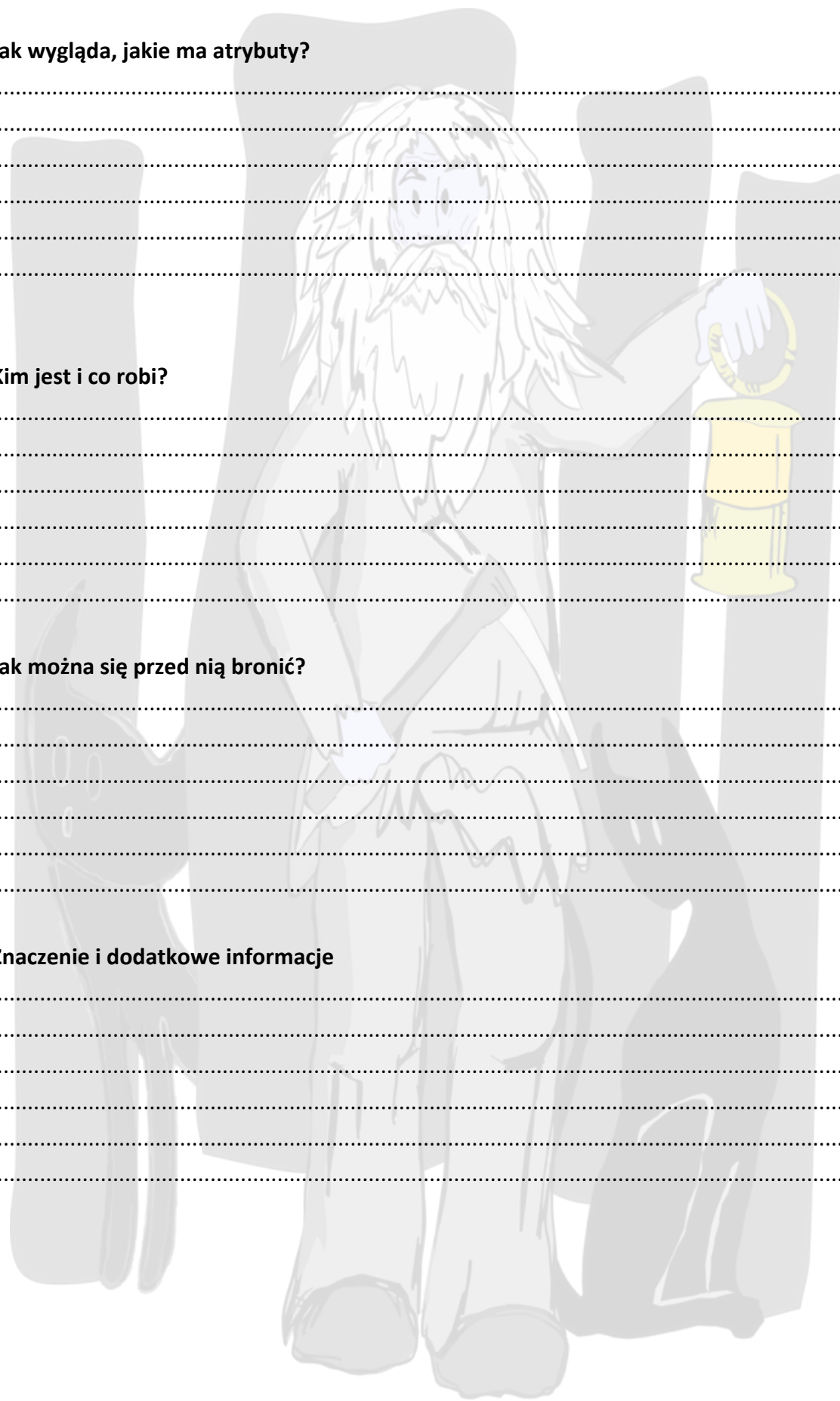
.....

.....

.....

.....

.....

MELUZyna

1. Jak wygląda, jakie ma atrybuty?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kim jest i co robi?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jak można się przed nią bronić?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znaczenie i dodatkowe informacje

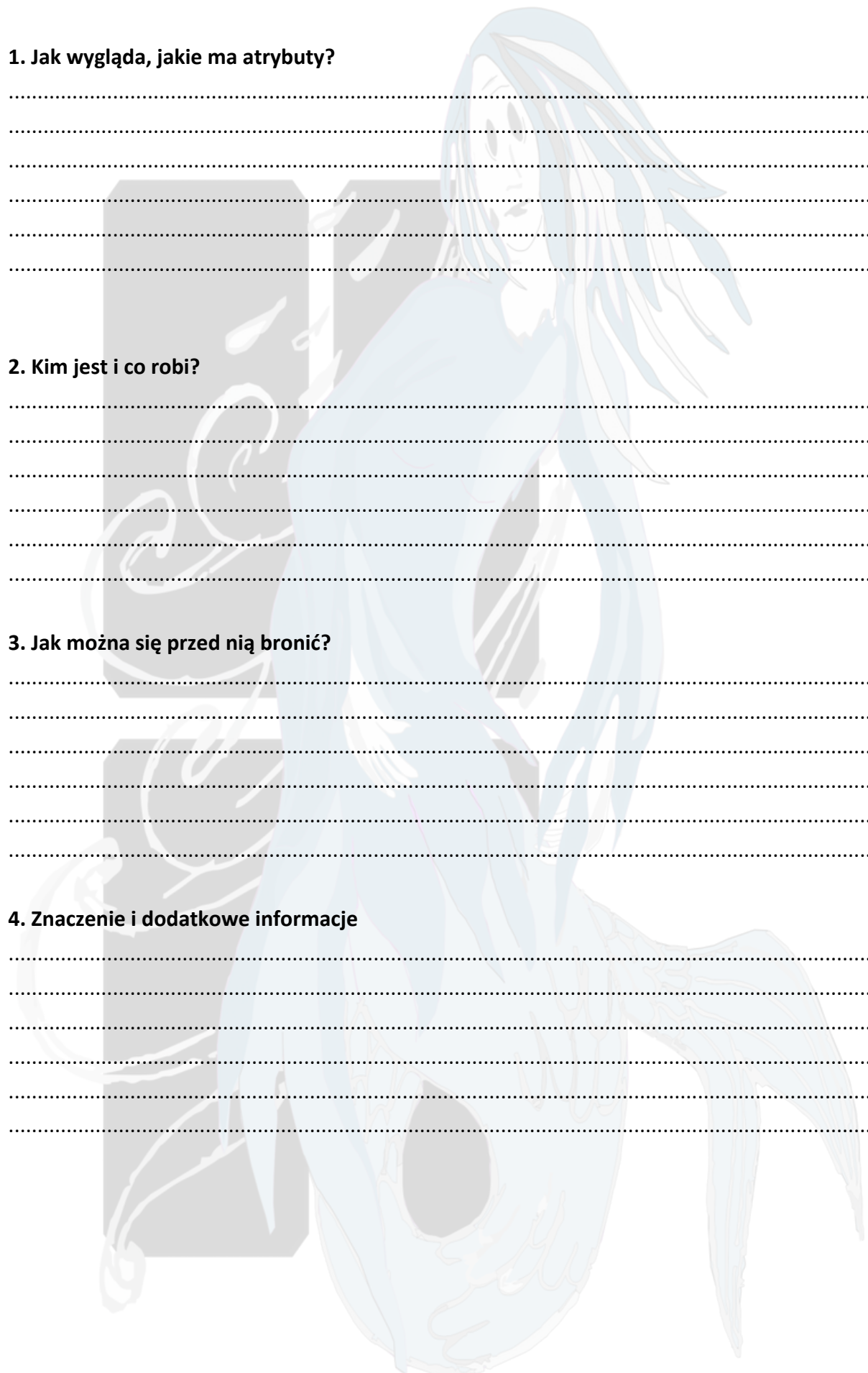
.....

.....

.....

.....

.....

HEKSA

1. Jak wygląda, jakie ma atrybuty?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Kim jest i co robi?

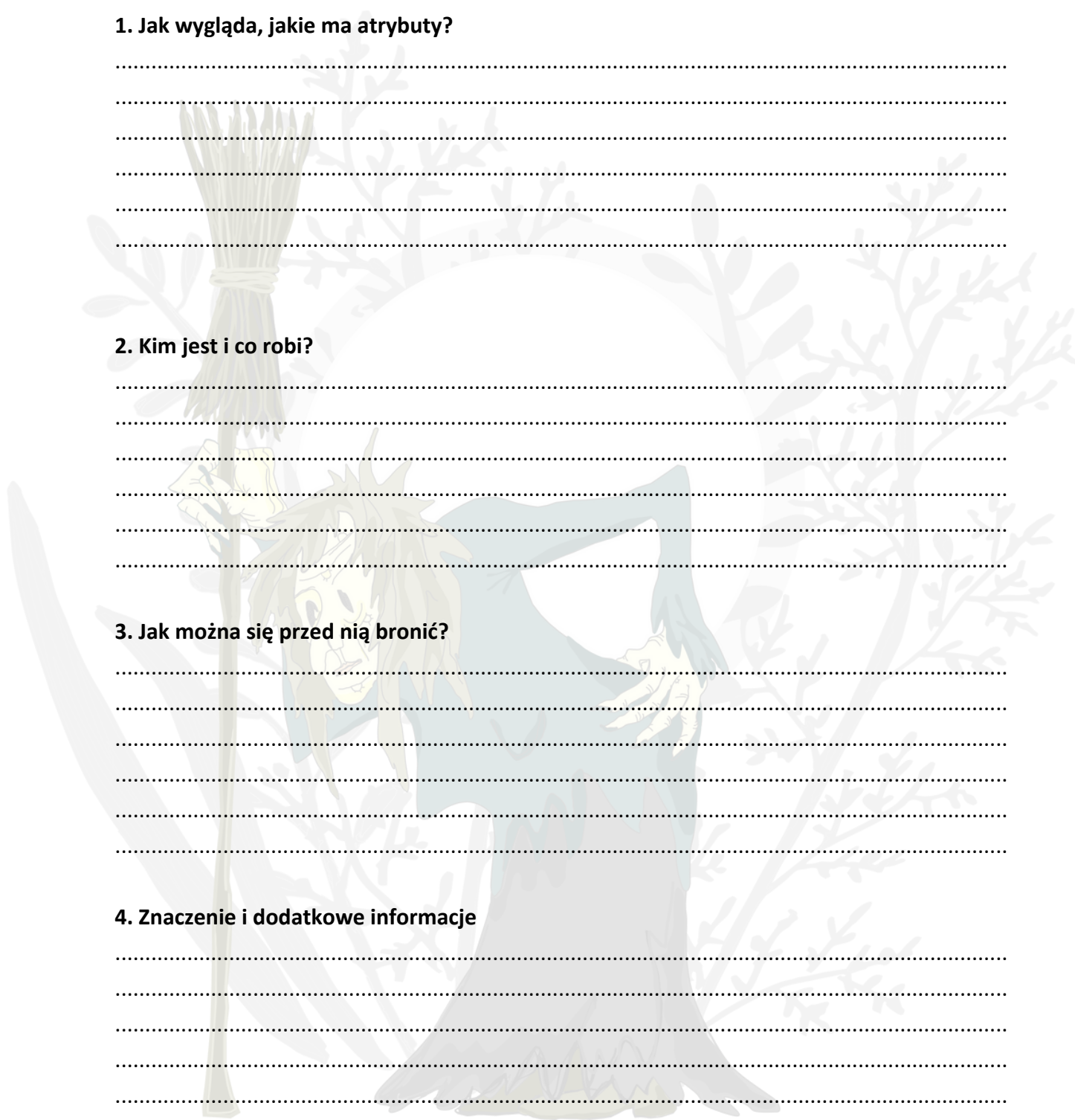
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Jak można się przed nią bronić?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Znaczenie i dodatkowe informacje

.....
.....
.....
.....
.....
.....

DIOBEL

1. Jak wygląda, jakie ma atrybuty?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kim jest i co robi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jak można się przed nią bronić?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znaczenie i dodatkowe informacje

.....

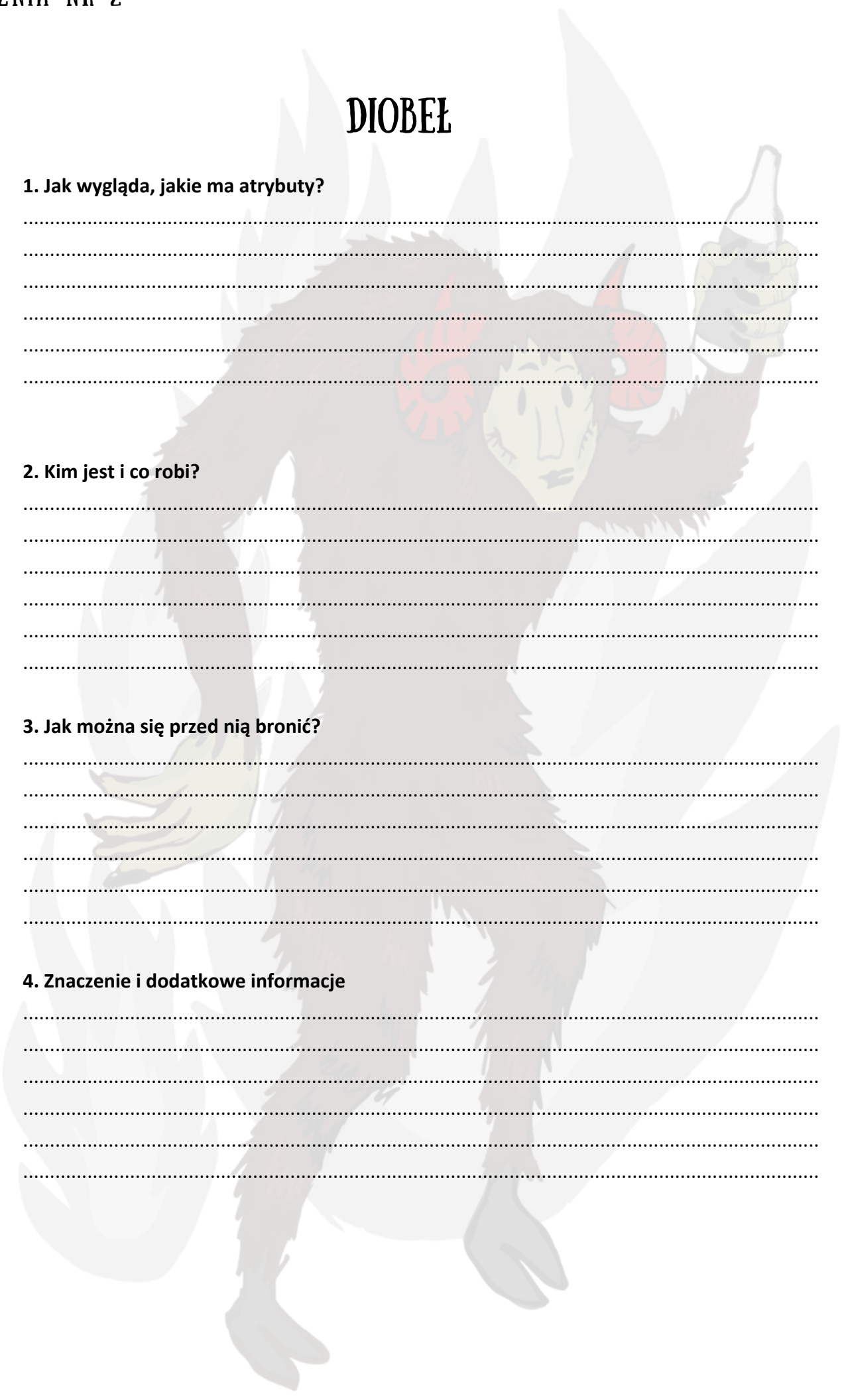
.....

.....

.....

.....

.....

ZAŁĄCZNIK NR 3 PRZYKŁADOWE HISTORIE

HEKSA

Roz moja matka mieli szesnaście lat przyszła wtedy do nich jedna sąsiadka. A matka moja miała wtedy takie długie, piękne włosy, takie aż do pasa.

Ta sąsiadka wzięła je do ręki i powiedziała: Mosz dziotcha piękne włosy. Matka moji matki zaraz pomyślała, że sąsiadka jest im zawistna i nieżyczliwa i te zachwyty nad włosami na pewno przyniosą nieszczęście. Tak też się stało, bo moja matka już za drugim myciem głowy miała gorsze włosy [...] Bo to jest tak zawsze, że jak kto nieżyczliwy czymś się zachwyco, to zawsze z tego jest jakoś łostuda.

M.G. Gerlich, „Strachy. W kręgu dawnych śląskich wierzeń”, Katowice 1983, s. 200.

SKARBINK

Było to w czasach, kiedy mój ojciec robił jako mody synek tu niedaleko na kopalni Wujek", Wtedy to się ciężko robiło i takie karlusy nie miały lekko. Było wtedy dużo wypadków, totyż wszyscy się ich boli. O swoich chopów tyż sie kobiety i matki boly. Takie to były czasy. Jo som tych szycht przerobił wiewa, bo to trwało całe pół wieku.

I z tym ojcem to sie tyż wiewa o robocie godało. O czym sie miało godać? A jedno pamiętom do dziś. Miało to wszystko sie, widać, stać z ojcem, jak sie stało. Wtedy to, a było to wiewa 1922 abo i trzeciego roku, ojciec poszed do roboty i zjechał ze wszystkimi na dół. Jeszcze 47 przed robotom przetegnol sie jak zawsze i jom zaczoł. Potym naroz przyszed do nich jeden stary górnik i powiedzioł: Pódźcie. Nic więcej ino to. To oni poszli i patrzom, aż tym górnikiem przyszło jeszcze wiewa innych chłopów. Tak idom i nic nikt nie godo. Doszli do jednego miejsca i tam stanęli, bo ten górnik znik. Patrzom jeden po drugim i jak by ich łotrżewiło. Za niedugo słyszom krzyki i szum pieroński. Larma dookoła było dużo. Zawalił sie cały przodek i wszyscy wiedzieli, że to ich skarbink wyratowoł. I tyż nikomu sie nic nie stało. Dopiero jak na wierch przyjechali, to dowiedzieli się, że niekierych to trocha tam poraniło.

M.G. Gerlich, „Strachy. W kręgu dawnych śląskich wierzeń”, Katowice 1983, s. 70.

DIOBEŁ

Pewien mnich pilski oszukał raz diabła. W Częstochowie żyła opętana kobieta. Mnich założył się z diabełm, że jeżeli podczas jednej mszy uda się szatanowi przenieść kamień z Częstochowy na Górę św. Anny, wówczas otrzyma on duszę owej kobiety.

Odprawiwszy mszę aż do „ofiarowania”, dopiero wtedy dał znać diabłu, że msza rozpoczęła i że może on polecieć z kamieniem. Mnich tymczasem spieszył się i kiedy wymawiał ostatnie „amen”, diabeł był dopiero pod lasem koło Hadry. Tam też porzucił kamień, pozostawiając na nim do dziś jeszcze widoczne ślady swych kopy.

D. Simonides, „Śląski horror. O diabłach, skarbnikach, utopcach i innych strachach”, Katowice 1984, s. 44–45.

Scenariusze warsztatów powstały w ramach projektu „Gryfne beboki i gdzie je znaleźć” dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: EtnoPolska. Edycja 2023